

ספורט כיחידה קרבית

עבודתן של עיתונאיות הספורט בישראל

אילן תמיר ועלינא ברנשטיין

נשים, ספורט ותקשורת

זהויות

שינוי תפיסה במחקר של הבניית הזהות המגדרית העביר את הדגש מהזהות האישית להיבטים החברתיים המעצבים אותה, לגמישותן של הזהויות האישיות וליכולתן להשתנות ולהתגבש במערכות היחסים עם המוסדות החברתיים (Hall, 1996). זו תופעה מודרנית. רק מזמן שהיחיד קיבל זהות פרטית בתוך הקולקטיב אפשר היה לעסוק בסוגיה זו כתוצר של הבניות חברתיות. כל זמן שהיחיד והקולקטיב שאליו הוא השתייך היו יחידה אחת בתחומי חיים רבים, שאלת הזהות המגדרית הייתה חסרת משמעות, כמו מובנת מאליה, חלק מתמונת עולם טבעית (רם, 2006). הפרטים אשר הסתופפו תחת סיפור-על משותף (Geertz, 1977) קיבלו משמעות מתוקף השתייכותם לשלם.

התפיסה המקובלת כיום היא כי זהויות מתכונות ומתעצבות כל הזמן בתוך המבנים החברתיים ומבני השיח המוכרים (Sasson-Levy, 2002). הן מוגדרות כקטגוריות מומצאות (Weeks, 1991) המעניקות משמעויות תרבותיות למכלול של תכונות ושל פרקטיקות בתקופות נתונות. בהתאם, ההתייחסות לזהות נעשית במונחים של תהליך בלתי פוסק המייצר אתגרים ושדות שדרכם היא מתעצבת (Calhoun, 1994). משקל רב בבניית הזהות מיוחס למפגש עם האחר (Lorber, 2000; Kuzio, 2001; Pelican et al., 2005; Tzanelli, 2006) כאמצעי להגדרה עצמית. האחר תורם לעיצוב הזהות לרוב על דרך הניגוד, אך לעתים גם באמצעות חיקוי. מנגנוני ההשוואה העומדים במרכז התאוריה של פסטינגר (Festinger, 1954) מבחינים במצבים ובגורמים אישיים שונים. אחת ההבחנות המוכרות מתמקדת באובייקט להשוואה. השוואה "למעלה" עם אדם הנתפס כמוצלח יותר משרתת שאיפות ומאפשרת לאדם, ברמה הפסיכולוגית, לחוש חלק מקבוצת עילית. השוואה "למטה", לעומתה, עם אנשים במצב טוב פחות, יכולה להיות מוסברת כמנגנון הגנתי יעיל (Suls, Martin & Wheeler, 2002).

מבוא

כניסתן של נשים רבות למקצוע העיתונות היא אחת מהתמורות המשמעותיות ביותר שחלו במוסד התקשורת בישראל בשנים האחרונות. על רקע תופעת הפמיניזציה של התקשורת בולטת הכמות המזערית של עיתונאיות הספורט והצטרפותן המאוחרת אליה. במאמר זה אנו מציגים את נקודת מבטן של עיתונאיות הספורט ואת הייחוד של עבודתן במטרה לנסות ולאתר את הגורמים המרכזיים המעצבים את הפרקטיקה של נשים בעיתונות הספורט. באמצעות הבנת החוויה של נשים במערכות התקשורת ובמגרשי הספורט וניתוח תפיסתן את תפקידן, כולל יחסן לספורט הנשים, אפשר להבין טוב יותר את יחסיה של התקשורת לספורט הנשים, ובכלל זה את ההבדלים שבין אמצעי התקשורת השונים.

למחקר ריאיינו 17 עיתונאיות ספורט; עשר מהן עבדו או עובדות בעיתונות הכתובה. בעת המחקר הן מנו כמעט את כל הנשים שעבדו במדורי הספורט בעיתונים היומיים הגדולים בישראל: שלוש בערוץ הספורט בטלוויזיה וארבע באתרי ספורט מקומיים באינטרנט. במקביל ריאיינו גם עורכים של מדורי ספורט, שהם גברים.

ניתוח ממצאי המחקר, ובעיקר חוויותיהן של עיתונאיות הספורט, מעלה דמיון בין מקומן של נשים בתקשורת הספורט ליחידות צבאיות לוחמות. ההפרדה הגלויה והרשמית בין גברים לנשים בצבא ובספורט מכתובה מאפיינים קרובים בשני תחומים אלה. בשני המוסדות הגוף והפעילות הפיזית הם מהות החוויה, ולפיכך ההפרדה הברורה בין גברים לנשים ודחיקתן של נשים לשולי העשייה מוצדקת, לכאורה. אלא שנוסף על האפיון הכללי הזה עלו במחקר גם קווי דמיון בין הפרקטיקות שעיצבו נשים בתקשורת הספורט לאלה אשר זוהו אצל חיילות בתפקידים קרביים. כך, למשל, דחו עיתונאיות הספורט את הנשיות הקלאסית וחיקו דפוסי התנהגות של עיתונאים גברים. אחד הממצאים הבולטים היה הטריטוריאליזציה שעושות עיתונאיות הספורט להטרדות המיניות במערכות החדשות ובמגרשי הספורט.

2012 הופיעו חלק מהמשלחות ללא נשים כלל. נשים אף תוכלנה לקחת חלק בכל הענפים, ובכלל זה באגרוף, שהיה יותר ממאה שנה בשליטה גברית בלעדית (אך גם במשחקים אלה לא תהיינה ספורטאיות מערב הסעודית, למשל).

במקביל לפתיחת השערים לנשים ישנם עדיין מנגנונים שמשאירים את הנשים בצדי הבמה הספורטיבית, גם כשהמציאות של כמות המשתתפות מצביעה על שוויון. נותרו עדיין ענפים שנועדו לנשים בלבד, כמו ההתעמלות האמנותית והשחייה הצורנית, שמדגישים את האסתטיקה ואת הרוך. גם בענפי הספורט נגזרות התאמות מגדריות מההבדלים הגופניים ובעיקר המנטליים המיוחסים למינים. למשל, במסגרת התחרויות בהתעמלות המכשירים מוצאות עצמן נשים מתחרות על הקורה הדקה, שדורשת בעיקר יציבות ושווי משקל, והגברים על סוס הסמוכות המבליט כוח, אגרסיביות ועוצמה. ענפים אחרים, כמו טניס, הפכו ידידותיים לנשים בעיקר בשל מאפיינים פנימיים (חוקים, לבוש ומבנה) שהעניקו לגיטימציה לנוכחות נשים מתוקף העובדה שהן לא מאיימות על ההגמוניה הגברית. נוסף על כך, במשחקים ספורטיביים שבהם ישנה הפרדה מגדרית בין קבוצות המתחרים (כמו בטניס או בכדורעף), שלא מאפשרת מגע פיזי, נוכחותן של נשים מתקבלת בהבנה יתרה. בטניס, לדוגמה, ענף שיש לו דימוי נוח ורך יותר, החוקים המקלים (למשל זמן משחק קצר יותר) והלבוש השונה (למשל חצאיות) הופך את טניס הנשים לגורם שאינו מתחרה בטניס הגברים ולכן לספורטאיות בענפים כמו טניס קל יותר להתפתח. זו, ככל הנראה, הסיבה להצעה, שבסופו של דבר לא יצאה לפועל, שהועלתה ערב המשחקים האולימפיים בלונדון 2012, שמתאגרפות תלבשנה חצאיות מיני במקום מכנסי אגרוף.

באופן דומה אפשר להתבונן בארגון המשחקים כביטוי לשימור העדיפות הגברית בספורט. בטורנירי ספורט קטנים וגדולים כאחד, משחקי הנשים נתפסים כחשובים פחות ועל כן נערכים מוקדם יותר ממשחקי הגברים; מעין מופע חימום ל"הצגה המרכזית". כך נוצרת ומתקבעת הלכה למעשה היררכיה ברורה של המשחקים.

ספורט וצבא

הגבריות אמנם מובנית בכל אתר חברתי, אולם היא מקבלת ביטוי מיוחד במוסדות הנתפסים כאחרים גבריים ייחודיים (Sasson-Levy, 2002) ומשום כך נתפס הספורט בימינו, בדומה לצבא, כאחד האחרים המרכזיים להבניית הגבריות וההגמונית ולהגדרתה (Connell, 1983; Messner, 2002; Messner & Solomon, 2007; Smith & Beal, 2007). מעבר להיבטים המספריים שמתבטאים בהדרתן של נשים מתחומם, עולה ההבחנה הדיכוטומית בין גברים לנשים וחלוקת התפקידים שבעקבותיה (Enloe, 2000). בהקשר זה אפשר לזהות דמיון רב בין הצבא, ששומר על מרחבים גבריים בתפקידים שונים, ובין הספורט, שלא אפשר לנשים לעסוק בענפים רבים. במילים אחרות, המשטר המגדרי בשני הגופים מבוסס על מבני כוח ממוגדרים, שפועלים באופן פורמלי ומנציחים את שוליות הנשים. בכך הם מבססים את האידאולוגיה הפטריארכלית, תוך שהם מבצרים את הזהות הגברית ומקבעים את ההקבלה בינה ובין עוצמה וכוח. לא בכדי עולם הדימויים והשיח הספורטיבי ועולם הדימויים הצבאיים-מיליטריסטי שואבים מושגים זה מזה (רוזנטל, 2003; Maass, D'etole & Cadinu, 2008). ניצחון והפסד, הגנה והתקפה, קרב, אימון, מערכה, אסטרטגיית לחימה והכרעה

המבנה החברתי המוגדר והמובחן מחדד את המאבק על ההיררכיה של הזהויות. הטענה המרכזית, ודאי בהבחנה המגדרית, מתמקדת בבעלי הכוח ובניסיונם לשמר את המבנים והמסגרות הקיימות (Hall, 1995). אחת הטכניקות הנפוצות להדרת קבוצות חלשות ממוקדי הכוח והשיח היא הכחדתן הסימבולית (Gerbner & Gross, 1976; Tuchman, 1978). גם בהיעדרה של כוונה מניפולטיבית, נוטים בעלי הכוח, במקרה זה הגברים, לשמור לעצמם את השיח הציבורי, מתוך רצון לשמור על ההגמוניה (Fraser, 1992). הגבלת ייצוגן של נשים במרחבים הציבוריים כמוה כהנצחת משניותן וקיבוע נחיתותן החברתית. אמצעי התקשורת – הגורם המתווך, המזין והמפיץ המרכזי של תמונת העולם – ממלאים תפקיד מרכזי במישור הסמלי בהקשר זה כמו גם בהגדרת גבולות הקונסנזוס.

ספורט כמעוז הגבריות

הדיון על מקומן של נשים בעולם הספורט הוא נדבך משמעותי בשיח העוסק ביחסי הכוחות החברתיים, ובמידה רבה אף מחדד אותו. מכיוון שזהויות נבנות ומשתנות בתוך מוסדות חברתיים ושדות שיח שונים (Hall, 1996), מיוחס לספורט פרק נכבד בעיצוב הזהויות המגדריות והבניות. הטענה המרכזית בנוגע למערכת היחסים שבין הספורט והזהויות המגדריות היא שהספורט משעתק ומחיה את הפטריארכליות. הגורם הפיזי שעומד בבסיס הספורט התחרותי מחדד את ההבדלים הביולוגיים בין המינים ומעניק עמדה מועדפת לגברים, שמאחר יותר מתורגמת לעליונות "טבעית" גם בשדות חברתיים נוספים (Kane & Snyder, 1989). האידאולוגיה הגברית שבבסיס הספורט ממריצה ומחזקת תהליכים של הזדהות על בסיס רכיבי זהות אחרים, כגון זהות מקומית, אתנית או לאומית (Burstyn, 1999).

סוכני הסוציאליזציה מקפידים גם בעידן הנוכחי לנתב את הבנים לכיוונים הרציונליים והפיזיים ואת הבנות לכיוונים הרגשיים והאסתטיים. מקום נכבד בתהליכי החברות המגדריים יש לספורט. גישות ביקורתיות לספורט מדגישות את תפקידו כמכשיר דיכוי מתוחכם בידי בעלי הכוח (Sorek, 2007). הספורט הוא סדנה מצוינת להפנמת ערכים (Clifford & Feezell, 1997; Simon, 2007; Bernstein, 2002). בספורט הוא אחד מהתהליכים הבולטים והמוכרים במחקר (Bernstein, 2002; Galily, 2008). הציפיות השונות מבנים ומבנות ביחס למינוני הפעילות הספורטיבית ואופיה מכוונות אותם לשמירה על התפקידים המסורתיים. ההסתיונות מנשיותן של בנות העוסקות בספורט אשר מערב כוח ומגע גופני מסיבי, והזלזול בגבריות של בנים המבקשים ליטול חלק בענפי ספורט פחות פיזיים ויותר אסתטיים, מקבעים את ההבחנות בין המינים.

אם בעבר הייתה נוכחותן של נשים בעולם הספורט חריגה ונתפסה כסטייה (Kane & Greendorfer, 1994; Bernstein, 2002; Messner, 2007), בשנים האחרונות התפתח ספורט הנשים ויש מגמת גידול במספר הספורטאיות המשתתפות בספורט תחרותי, ובעיקר מתן לגיטימיות. אפשר לזהות מגמה של השוואת הפרסים והתגמולים המוענקים לספורטאים ולספורטאיות, כמו גם של התבססותן של ספורטאיות כמודל חיקוי. ייצוגן של נשים במפעלים ספורטיביים משמעותיים, כמו אולימפיאדות, למשל, גדל בהתמדה כחלק מההכרה בזכויותיהן וביכולתן. באולימפיאדת בייג'ינג 2008, למשל, מנו הנשים קרוב למחצית מכלל הספורטאים בתחרות, ובמשחקים האולימפיים בלונדון

הם רק דוגמאות בודדות לקרבה הלשונית בין העולמות.¹ החלוקה הדיכוטומית בשני המקרים מבוססת על הנחת היסוד שיש הבדלים פיזיים ומנטליים בסיסיים בין גברים לנשים.

ההווה הגברית מייצרת גם פרקטיקות דומות בספורט ובצבא שבאות לידי ביטוי בתחושת שחרור ופירוקן. אוהדי ספורט מרבים לתאר את החיבור המיתי שיוצרת האהדה, את חוויית ההמון שהיא מספקת ואת יכולתה לחבר בין אנשים שכנראה לא היו מחליפים מילה או מבט בשום הקשר חברתי אחר. תיאורי החיבוקים והמגע (בעיקר בין גברים) בין האוהדים לשחקנים, בדומה לחוויות צבאיות, כאילו לקוחים מסצנות הומיאוריות. הם מחזקים את תחושת השייכות ומתאפשרים בעיקר הודות לתחושה שמדובר במרחב גברי נקי מ"איום" נשי. בכך מקדשים הצבא והספורט את שימורו המגדרי של המרחב.

הדרת הנשים מליבת הפעילות הצבאית והספורטיבית משמעותית במיוחד בגלל המקום המיוחד השמור למוסדות אלה בחברה בכלל ובחברה הישראלית בפרט. חשיבותו של הצבא נובעת מהשפעתו על מגוון הנושאים המעסיקים את החברה כחלק מתפקידו בהגנה על המולדת (Izraeli, 1997). הספורט גם הוא פועל בשירות המנגנון הלאומי (McCree, 2011). ספורטאי הייצוג משרתים את המדינה ומשולים לחיילים היוצאים אל החזית. ה"מלחמה למען הדגל" וה"התייצבות למשימה הלאומית" הן סיסמאות המוכרות היטב ל"לוחמים" משני המוסדות. על רקע תפקידם הלאומי של המוסדות האלה, בהקשר הישראלי במיוחד, מקבלת הביקורת על הדרת הנשים בתוכם משנה תוקף. אחד מהנושאים המעניינים בהקשר זה הוא הנימוק הניתן למיעוט הנשים בשני התחומים. שאלת השבי נמצאת במוקד הדיון על שירותן של נשים ביחידות קרביות. החשש מנפילתן בשבי האויב הוא הסבר מקובל לסגירת השערים בפני נשים ביחידות קרביות (Cramer, 1994; Gat, 2000). תקשורת הספורט אימצה רטוריקה דומה והפכה את חדר ההלבשה של הגברים לסמל אשר החשש מהצטרפות נשים אליו הסביר את מיעוט הנשים בתחום. נוכחותן של נשים בחדר ההלבשה עלולה לכאורה לשחק את התנהלותם הטבעית של הספורטאים שיידרשו לנהוג באיפוק ב"ביתם". מנגד קיים חשש לנשיותן של עיתונאיות הספורט שעוללות להיפגע ולהרגיש שלא בנוח בסביבה גברית גסה.

הפמיניזציה של התקשורת

הכניסה המשמעותית והבולטת של נשים לתפקידים עיתונאיים גורמת תמורה ביחס המספרי שבין גברים לנשים. תהליך הפמיניזציה הוא למעשה פונקציה של גורמים הקשורים לסביבה החיצונית למוסד התקשורת, מצד אחד, קרי תהליכים חברתיים, כלכליים ותרבותיים אחרים שאפיינו שינוי תפיסתי במעמד האישה בתחום העבודה בכלל, ושל גורמים בתוך מוסד התקשורת, מן הצד השני (Caspi & Limor, 1999). לאחר שנים רבות שבהן העיתונות הייתה סגורה לפני נשים, גם במדינות המערב (Van Zoonen, 1994, 1998a), תהליך הפמיניזציה של העיסוק התקשורתי הוא אחד מהשינויים הבולטים במבנה ארגוני התקשורת בעולם המערבי ובישראל. ההסברים המרכזיים לשינוי זה מתייחסים אליו כאל תוצר של שני תהליכים מקבילים: הראשון הוא מחסור בכוח אדם (גברים) בתקשורת, שנבע מגידול משמעותי במספר אמצעי התקשורת ומירידת קרנו של המקצוע בקרב גברים. הביטוי לכך הוא תנאי השכר והמעמד, שבמידה רבה מכתבים את המבנה המגדרי של עולם התעסוקה. זהו תהליך שמסביר את שיעורן

העולה של נשים גם במקצועות אחרים שהיו גבריים באופן מסורתי. התהליך השני קשור לדרישה מיוחדת להעסקת נשים בתחום הנובעת משינויים תוכניים בעיתונות. למשל, המקום המתרחב המוקדש להיבטים ויזואליים בעיתון ולכתיבה ה"רכה", כמו גם הפנייה הישירה לקהל הנשים כצרכניות תקשורת (Lachover, 2005).

שחיקת ההבחנה המגדרית במקצוע העיתונות אפשרה שוויון תעסוקתי בין המינים, וייתכן שאנו עדים להמשכו של התהליך המגלם את הפיכת הקערה על פיה ואת תחייתה של ההבחנה, במעין תמונת מראה ליחסים המספריים המסורתיים, שמתקרבים למצב שבו במקצוע תהיינה יותר נשים מגברים. עם זאת, הגידול הכמותי המשמעותי אינו מצביע בהכרח על ייצוג הולם של נשים בעמדות מפתח בתחום התקשורת, או על שינוי בתכנים המופקים בה. תפקידי העריכה המרכזיים והניהול נותרו בשליטה מובהקת של גברים, ולפיכך טווח הפעולה המקצועי האפשרי לנשים מוגבל (Caspi & Limor, 1999). מכל תחומי הסיקור הפופולריים המספר המועט ביותר של נשים כותבות הוא בתחום הספורט (Skwar, 1999). המספרים יורדים כמעט לאפס כאשר בוחנים את מספרן בקרב העורכים במדורי הספורט. עם זאת, גם אם היו יותר נשים בתפקידי עריכה, מושאי הסיקור לא בהכרח היו משתנים (Shain, 1997).

אחד מתחומי המחקר המרתקים בשנים האחרונות עוסק בהשפעת המגדר על התוצר החדשותי (Lavie & Lehman-Wilzig, 2005) כפועל יוצא של גידול מספר הנשים במדיה (Beasley, 1993; Van Zoonen, 1994; Weaver, 1997; Caspi & Limor, 1999). יש טענות השוללות השפעה מגדרית על תוצרי החדשות, בעיקר בשל המורכבות הארגונית שקשורה בהפקת החדשות (Van Zoonen, 1994). טענה זו יכולה לקבל משנה תוקף במערכות מדורי הספורט, שבהן אחוז הנשים בעמדות המפתח קטן בהרבה (Claringbould, 2004). מחקרים אחרים טוענים כי שינויים מרכזיים בפונקציות שממלאות התקשורת, היינו העברת כובד המשקל מהחדשות לבידור, לא התחוללו בעקבות כניסתן של נשים לתחום. להפך, השינויים אפשרו את כניסתן של הנשים (Van Zoonen, 1998a). מנגד יש המזהים הבדלים בסיקור תקשורתי הנובעים מהבדלים מגדריים (Mills, 1997; Rodgers & Thorson, 2003), בעיקר כאלה המתמקדים בצדדים הלשוניים והערכיים. מחקרים אף מצאו כי קיימת נטייה בקרב עיתונאיות להזדהות עם נשים ולגלות רגישות לזכויותיהן ולקיפוחן (Kahn & Goldenberg, 1991; Braden, 1996). כתוצאה מאופיו הגברי של המוסד הספורטיבי ומהעובדה שמערכות עיתוני הספורט מורכבות בעיקר מגברים, יש השערה כי הנשים המעטות העובדות במערכות אלה תאמצנה את הקודים המקובלים בתחום, המתייחסים לספורט כמערכת גברית ומתמקדים בצדדים אנושיים ואחרים, כולל סיקור נשים. לפיכך ההשערה היא שאי אפשר לזהות הבדלים מהותיים בדרך הסיקור על בסיס מגדרי.

מתודולוגיה

מטרתנו המרכזית במחקר הייתה לתאר את מקומן של עיתונאיות ספורט בישראל ולבחון בצורה מקיפה את החוויה המעצבת את שגרת עבודתן. לשם כך ערכנו מתודולוגיה משולשת, ובה ריאיינו 17 עיתונאיות ספורט בין ינואר למאי 2009,² שמנו כמעט את כל עיתונאיות הספורט בישראל באותה עת: עשר מהן עבדו בעיתונים היומיים הארציים, ארבע עבדו באתרי הספורט באינטרנט ושלוש בערוצי הספורט הטלוויזיוניים.

טענו כולן, ללא יוצאת מן הכלל, כי נשיותן מעולם לא הייתה 'עניין'. הן ראו בנוכחותן דבר טבעי ונטו להאמין שגם סביבת העבודה שלהן מקבלת את נוכחותן כטבעית. לתפיסתן, היותן נשים במערכת גברית לא עלתה כלל ובוודאי לא לוותה ביחס מיוחד או בגינונים בולטים. למרות התפיסה הסובייקטיבית הזו מלמדים ממצאי המחקר כי בפועל עובדת היותן נשים החריגה אותן משאר העיתונאים במערכת. במילים אחרות, בניתוח הדברים שאמרו העיתונאיות בראיונות התברר היחס המיוחד שלו זכו כנשים, כמו גם ההתייחסות הקבועה לעצם היותן נשים, אף שהן עצמן לא הגדירו את היחס אליהן כשונה. במקרים רבים אפשר לייחס לאמירות של הגברים במערכת "רוח טובה", אך יש באמירות אלה הדגשה על היותן נשים, ולפיכך הן חריגות במערכת. נ', למשל, סיפרה על הריטואל במערכת העיתון שבו עבדה: "תמיד הייתי לבד בעיתון כאישה. היום אולי יש קצת יותר. קראו לי 'הנסיכה'. טיפלו בי יפה. [שם של עיתונאי] לפני שהיה הולך היה אומר 'נ', תשמרי על כל המפגרים האלה'" (ראיון, 18.8.2008). באופן דומה הציגה ק', שעבדה גם היא בעיתונות המודפסת, את היחס אליה במערכת העיתון: "אני הבחורה היחידה במערכת. גם במקומון הייתי יחידה ותמיד הייתי בת יחידה בעיתון. העורך אומר כל הזמן שאני הגבר היחיד המערכת" (ראיון, 16.9.2007).

בהתייחסן לשאלת מיעוט הנשים בעיתונות הספורט הכתובה, הדגישו עיתונאיות הספורט את ההבדל בין לבין נשים "ממוצעות", שמתבטא בעניין יוצא דופן בספורט ובהבנה עמוקה בו. בניגוד לנשים בעלות "נשיות קלאסית", שלטענתן רחוקה מעולם הספורט ובוודאי מהעדפתו כתחום עיסוק לחיים, הצהירו עיתונאיות הספורט על ייחודן. בראיונות הן הבהירו כי הן "לא כמו אישה טיפוסית" שלא מוצאת עניין בעולם הספורט ואינה מתמצאת בו. הן התנערו גם מההשוואה המקובלת בינן ובין נשים הפעילות בתקשורת הספורט בתפקידים שאינם עיתונאיים, כמו קרייניות ושדרניות קווים. הן הקפידו להדגיש את ייחודן בהצהירן כי הן רואות את עצמן מחויבות לעיתונות הספורט ולא מעוניינות, "בניגוד לילדות", רק להראות את פניהן על המסך או במחשב. השימוש שעושות לכאורה אותן נשים במיניותן עלה באותו הקשר באופן ביקורתי. עיתונאיות הספורט ייחסו לשדרניות הקווים התנהגות נשית סטראוטיפית המתמקדת בהופעה חיצונית ובהבלטת המיניות. בדרך זו הן גם ביקשו להבחין את עצמן מהתנהגות "נשית טיפוסית".

כחלק מאותה רוח בלט חוסר האחוה בין עיתונאיות הספורט. בעת הראיונות עמן נשמעו הערות רבות, עקיבות לשוניות וזלזול בעיתונאיות אחרות. הדברים אינם גורפים ומאפיינים את חלקן, אבל הם נשמעו באופן מספיק בולט כדי שיהיו ראויים להתייחסות בממצאי המחקר. בגלל מיעוט הנשים בתקשורת הספורט ותחומי הסיקור המצומצמים שבהם מתמקדת עיתונות הספורט רוב עיתונאיות הספורט מכירות זו את זו, כך שכמעט בכל ראיון עלו שמות נוספים של עיתונאיות. הערות רבות על עיתונאיות הספורט האחרות התמקדו בנשיותן ובמראן החיצוני, כמעין אנטי-תזה לזריזות מהעבודה העיתונאית בתחום הספורט. "אין לה הרבה מה להציע מעבר לפנים יפות", ו"היא נמצאת שם כי היא נראית טוב", הן דוגמאות ברורות לכך.

בהתחשב במספרן אפשר שמדובר בתחרות סמויה על מעמד הבכורה, שאולי מלווה בקנאה. אחד ההסברים המוכרים בספרות הפמיניסטית לפרקטיקות שאימצו עיתונאיות הספורט, מכונה "מלכת הדבורים"

בראיונות נשאלו עיתונאיות הספורט על הסיבות לבחירתן במקצוע, על שגרת עבודתן במערכות החדשות ובאירועי הספורט, ועל האופן שבו הן רואות את עתידן בתקשורת הספורט בישראל. ראיונות עומק עם עיתונאיות הספורט, כך חשבנו, יאפשרו לחשוף תופעות ומנהגים לא פורמליים שמעצבים את חוויית עבודתן של עיתונאיות הספורט במרחב הספורטיבי הגברי. במקביל לראיונות עמן רואיינו גם שבעה עורכי ספורט (גברים) בשלושת העיתונים היומיים המודפסים (ידיעות אחרונות, מעריב והארץ). במעריב סירבו עורכי המדור להתראיין ולכן רואיינו סגניהם. נוסף עליהם רואיינו שני עורכי ספורט ותיקים, ממייסדי עיתונות הספורט בישראל, ועורך ספורט באחד מאתרי האינטרנט הגדולים.

במטרה לרדת לעומקם של התהליכים ולחדד את ההבנה של התפיסות הדומיננטיות בעיתונות הספורט הופעלו במחקר הנוכחי, כאמור, שתי שיטות מחקר נוספות. השיטה השנייה במחקר כללה סקר בקרב מדגם מייצג של קוראי וקוראות מדורי הספורט בישראל, ובו נבחנו עמדותיהם ביחס לספורט נשים ולסיקורו. סקר מקביל נערך בקרב עיתונאיות ועיתונאיות הספורט. באמצעות ניתוח התוצאות אפשר היה ללמוד את עמדותיהן של עיתונאיות הספורט בצורה רגישה, ולהשוותן לעמדות הקוראות מצד אחד ולעמדות עיתונאיות הספורט הגברים מן הצד השני. ראינו צורך וחשיבות לחקור גם את עמדות העיתונאים הגברים, אף על פי שמחקרנו מתמקד בעיתונאיות. השיטה השלישית התמקדה בתוכן מדורי הספורט. לשם כך נערך ניתוח תוכן כמותי לארבעה מדורי ספורט יומיים בישראל על פני שישה עשורים (1948-2006). בסך הכול נדגמו במחקר 1,243 כתבות שנכתבו בידי גברים, ו-395 כתבות שנכתבו בידי נשים. כתבות רבות במדורי הספורט (466) הופיעו ללא ציון שם הכתב לצדן, ורובן הברור (334) עסק בספורט הנשים. בעזרת ניתוח תכני מדורי הספורט אפשר היה לנסות ולבחון קווי דמיון והבדלים בין כתיבה של עיתונאיות ספורט לבין עיתונאי ספורט ובכך לנסות וללמוד עוד על נוכחותן של נשים במערכות חדשות הספורט. שילוב שלוש דרכי המחקר המתוארות אפשר לנו לצייר תמונה רחבה ומורכבת של עבודת עיתונאיות הספורט בישראל באמצעי התקשורת השונים.

ספורט כיחידה קרבית – ממצאים ודיון

בדומה לממצאים בנוגע לעיצוב הזהות המגדרית של חיילות ישראלית ביחידות קרביות (Sasson-Levy, 2003), ממצאי המחקר הנוכחי, על שלושת כיווני המסלולים, מלמדים על דפוסי התנהגות דומים בקרב נשים בעיתונות הספורט. בהיותן מיעוט במערכות המאוישות בעיקר בידי גברים ופועלות במרחבים גבריים, אימצו עיתונאיות הספורט פרקטיקות של הזדהות עם הגבריות הדומיננטית במערכות תקשורת הספורט. ההזדהות באה לידי ביטוי בשלושה ממדים מרכזיים.

דחיית הנשיות הקלאסית

ההתבדלות מנשים ומנשיות מסורתית עלתה במחקר באופן בולט. התופעה באה לידי ביטוי בהקשרים שונים וחזרה כמרכיב מרכזי בהגדרת זהותן של נשים במדורי הספורט ושל עמדותיהן בסוגיות שנבחנו לאורך ולרוחב המחקר כולו. בבסיס הדברים מכחישות עיתונאיות הספורט את חריגותן במערכות חדשות הספורט. רוב עיתונאיות הספורט שריאיינו היו הנשים היחידות במערכת בזמן שעבדו בה ולמרות זאת

הפנמת דפוסי חשיבה גבריים

קטגוריה נוספת שעלתה במחקר מתמקדת בחיקוי דפוסי חשיבה והתנהגות גבריים. עיתונאיות הספורט נטו לאמץ את הכתיבה הגברית. החיקוי בא לידי ביטוי הן בבחירת נושאי הסיקור והן בהתייחסות שונה לספורטאים ולספורטאיות, בדומה לעיתונאי הספורט הגברים. נוסף על כך זיהינו במחקר כי העמדות של מרבית עיתונאיות הספורט ביחס לספורט הנשים ביטאו אף הן הפנמה וקירבה לעמדה המערכתית של גברים. סקר העמדות אף מלמד על עמדה קיצונית יותר של עיתונאיות הספורט מאשר של עיתונאי הספורט ביחס לספורט הנשים. עיתונאיות הספורט היו למעשה קבוצת המתנגדות הבולטת ביותר לסיקור ספורט הנשים, לצדם של עיתונאי הספורט הגברים.

לשם מיפוי הכתיבה של עיתונאי ספורט גברים ונשים נבחנו כלל הכתבות שעסקו בספורט נשים. בהמשך לטענות במחקרים קודמים (Bernstein, 2002) על כתיבה על נשים במדורי הספורט שלא בהקשרים ספורטיביים, ביקשנו לבחון את התפלגות הכתבות על פי שיוכן לספורט. מצאנו כי אין הבדל בין כתבים (גברים) לכתבות (נשים) בכל הנוגע ליחס שבין כתבות העוסקות ישירות בספורט לכתבות שאינן עוסקות בספורט. בטבלה 1 אפשר לראות כי גם כתבים וגם כתבות הקדישו כרבע מהכתבות על נשים במדורי הספורט לנושאים שאינם קשורים לספורט במישורין.³

טבלה 1: התפלגות מספר הכתבות (בסוגריים התפלגות באחוזים) על נשים לפי מין הכתב ונושא הכתבה

נושא הכתבה מין הכתב	שייך לספורט	לא שייך לספורט	סך הכול
גבר	342 (75.50%)	111 (24.50%)	453 (53.93) (100%)
אישה	39 (73.60%)	14 (26.40%)	53 (6.31) (100%)
לא ידוע	269 (80.60%)	65 (19.40%)	334 (39.76) (100%)
סך הכול	650 (77.40%)	190 (22.60%)	840 (100)

שביעות הרצון מסיקור ספורט הנשים במדורי הספורט נבדקה בחלוקה מגדרית במדגם העיתונאים ובמדגם הקוראים בנפרד, באמצעות t-test למדגמים בלתי תלויים. עיתונאי ועיתונאיות הספורט התבקשו להביע את שביעות רצונם מהסיקור של ספורט נשים במדורי הספורט. מנגד נשאלו קוראי וקוראות מדורי הספורט אותה שאלה. טבלה 2 ממחישה כי קבוצת העיתונאיות גילתה את הסיפוק הרב ביותר מן הסיקור הזניח של ספורט הנשים במדור הספורט. בקצה השני ניצבות הקוראות אשר הביעו את ההסתייגות הבולטת ביותר מהסיקור הנוכחי של ספורט הנשים. הבדלים מובהקים נמצאו גם בהשוואת העיתונאים והקוראים. המשמעות העמוקה של הנתונים היא כי עמדתן של עיתונאיות הספורט היא הרחוקה ביותר מעמדתן של קוראות המדורים. כלומר, עיתונאיות הספורט אימצו במידה רבה את עמדותיהם של עיתונאי

(Queen Bee). הכוונה לנשים אשר הגיעו להישגים אישיים במערכות גבריות, ונוטות להימנע מלהזדהות עם נשים אחרות ומלסייע להן (Elsesser & Lever, 2011). השאיפה להיות יותר האישה היחידה במגרש הגברי יכולה להיתפס כשמירה על הזהות המגדרית, אך באותה מידה יכולה להתפרש גם כהפנמה של הזהות הגברית הדומיננטית, כשהנשיות משמשת כלי ניגוח (בנשים אחרות) במרחב שלא מקבל את הנשיות כחלק טבעי משורותיו.

התנערותן של עיתונאיות הספורט מהנשיות הקלאסית מציירת אותן בעיני רבים כ"נשים גבריות". הקשר בין גבריות לספורט הופך לכאורה כל אישה פעילה בתחום לגברית. מכאן ועד לשאלת העדפותיה המיניות, הדרך קצרה. בהקשר הזה דימוין הלסבי של נשים העוסקות בעיתונאות ספורט מבטא את הניסיונות להשיב את הסדר המגדרי על כנו. העובדה שנשים נמצאות בלב מערכת הגברית, במקום שבו נדרשים הבנה ויכולת ניתוח פעילויות ספורטיביות, טורפת את הקלפים ומטשטשת את ההבחנות. הטענה המתייחסת לנשים בספורט כאיום על הסדר המגדרי מתמקדת בעיקר בהיבטים גופניים, כלומר במבנה גוף שרירי של נשים או בענפי ספורט מסוימים הנתפסים כגבריים. סביר להניח כי פעילות ספורטיבית נשית בענפים אחרים, כאלה המדגישים אלמנטים אסתטיים, כמו התעמלות אמנותית, מתיישרת היטב עם הציפיות המגדריות ומתקבלת כמובנת מאליה. לפיכך, אם השילוב של נשים בספורט מאיים על הסדר המגדרי (Obel, 1996; Rowe, 2002; McKay & Miller, 2000; Stevenson, 2002), השתלבותן במוקד העברת המידע והידע, אולי אף יותר מפעילותן בספורט עצמו, הוא איום ממשי על ההבנה המגדרית הבסיסית. במידה רבה מבטאת תקשורת הספורט ציפייה התנהגותית הדומה להבחנותיה של ג'ודית באטלר. באטלר עמדה על הקשר שבין המין למגדר ולתשוקה כביטוי לציפיות החברתיות הנובעות מההגמוניה ההטרוסקסואלית (Butler, 2003). הציפיות המקובלות בתקשורת הספורט מחברות בין המין הגברי, בין הגבריות שבאה לידי ביטוי באהדה מוחצנת לספורט וביכולת לנתח ולהבין משחקי ספורט, ובין מידת העניין או התשוקה לספורט. מובן שהצד השני מייחס לנשים חוסר הבנה ועניין בספורט. זה מקשה על טיפוח התחום ועל העסקת נשים, להוציא "חריגות" שאינן נוהגות בהתאם לציפיות המגדריות. לפיכך זוכות עיתונאיות הספורט לתגובות חריגות על שבירת הרצף של מין-מגדר-תשוקה. חלק גדול מעיתונאיות הספורט העידו ביוזמתן על קשיים ביצירת קשר זוגי כתוצאה מעיסוקן בתקשורת הספורט. "אגיד לך את האמת", אמרה מ'. "זה לא מקרי שרוב עיתונאיות הספורט לא נמצאות בזוגיות. שים לב שלכולן קשה למצוא בני זוג. משהו בעבודה שלנו מרתיע מאוד גברים" (ראיון, 13.12.2007). ול' סיפרה כי "גברים אומרים לי: אני שונא את הנשים האלו שחושבות שאם הן ידברו על כדורגל יאהבו אותן" (ראיון, 16.9.2008). מרבית העיתונאיות שדיברו על הנושא הזה קשרו את נוכחותן במגרשי הספורט ובכלל זה בחזרי ההלבשה של הספורטאים עם הרתיעה של גברים ששומעים על מקצוען. בחלק מן המקרים סיפרו עיתונאיות על קשרים זוגיים שנותרו עקב שמועות שהופצו עליהן ועל קשריהן מעבר לשעות העבודה עם ספורטאים. במקרים אחרים הן שיערו כי מקצוען מרתיע גברים והם אינם מרגישים נוח דיים ליצור עמן קשר. חלקן הזכירו בהקשר הזה את דימוי הלסבית המיוחס לנשים בעולם הספורט כמעצור נוסף בפיתוח קשר זוגי הטרוסקסואלי.

אותי וכי זה משעמם את הקהל. אני לא תליתי דגלים ושרפתי חזיות. בעצם מה שאני עושה, אני מוכיחה שנשים יכולות להגיע לאן שהן רוצות. זה לא קל, אבל אפשר להגיע [...] לא אשנה את המחשבות שלי. אני הגעתי לעמדה הזאת בזכות עמדותי, אז למה שאשנה אותן עכשיו? (ראיון, 2007:16.9).

כ', עיתונאית ספורט אחרת, שעבדה כמה שנים בעיתונות הספורט האלקטרונית, הצהירה כי אין לה עניין בקידום ספורט הנשים, מפני שהנושא לא מעניין את קוראי המדור: "אני כאישה לא ראיתי את עצמי מחויבת לתחום. אני מסתכלת על ספורט נשים בעיניים של מה מעניין את הציבור ובוא נאמר שזה לא ממש מעניין" (ראיון, 2008:15.9). מן המחקר עולה בבירור שעיתונאיות הספורט בישראל לא רק שאינן מוצאות עניין בקידום ספורט נשים אלא שהן מגלות התנגדות של ממש לקידומו.

טריטוריאליזציה של הטרדות מיניות

ביטוי נוסף לדמיון שבין מקומן של נשים בצבא ובספורט מצוי בטריטוריאליזציה של הטרדות המיניות. בדומה ליוחסן של חיילות בתפקידים הנחשבים גבריים להטרדות המיניות (Sasson-Levy, 2003; Butler & Schmidtke, 2010), גם עיתונאיות הספורט אינן מוטרדות מן ההערות וההקנטות המיניות. הטרדות נתפסות כחלק משגרת העבודה, עד כדי כך שכל עיתונאיות הספורט שהוטרו במהלך עבודתן באופן מילולי, ברמות שונות, כלל לא התייחסו לאירוע כהטרדה. על השאלה אם הוטרו מינית השיבו כולן בשלילה. אולם כאשר מוקדה השאלה בדוגמאות ספציפיות, נזכרו כל עיתונאיות הספורט שמסקרות את ענף הכדורגל במקרים, חלקם בוטים במיוחד, שבהם הן הוטרו על רקע מיני. כך, למשל, עיתונאיות ספורט אשר הוטרו ראו בכך חלק לגיטימי מתהליכי ההתאקלמות או שהציגו את ההטרדה כגחמה של ספורטאי או של אוהד ספציפי. גם עיתונאיות הספורט העוסקות בסיקור ענפים אחרים מכדורגל חוו באופן דומה התייחסות מפלה וגם הן לא מסגרו אותה בזיכרוןן כאירוע מפלה.

י', עיתונאית באחד מאתרי האינטרנט הפופולריים בישראל, תיארה את החוויה הראשונית שלה במגרשי הכדורגל:

נדמה לי שזאת הייתה הפעם הראשונה שלי במגרש. עוד לא כל כך ידעתי מי נגד מי. נכנסתי לחדר ההלבשה של [שם קבוצת הכדורגל] אחרי האמון. כולם היו כבר אחרי המקלחות, או שיצאו ממנה ואחד מהם צעק "תגידי, את מזויינת? אם לא, אנחנו לא מדברים". רוב החבר'ה צחקו. זה קורה. היום אני כבר מרגישה הרבה יותר חופשי והם גם למדו להתייחס אלי בצורה מקצועית. יודעים שאני באה לעבוד. אבל עדיין מנסים לזרוק הערות מדי פעם (ראיון, 2007:15.12).

ק', עיתונאית שמועסקת באחד ממוספי הספורט בעיתונות היומית למעלה מעשור, תיארה דרכי התנהגות שגרתיים המאפיינים את הנוכחות הנשית במגרשי הכדורגל:

היו כל הזמן שמועות שיצאתי עם זה, או שכבתי עם זה ועם זה. פעם התרגשתי. היום כבר לא... לא חושבת שיש הטרדות מיוחדות. כן, זורקים הערות בקהל, "מה היא מבינה השרמוטה הזאת?" ואם אני מפרגנת למישהו [כדורגלן], אז ישר מתחילים להגיד "איזה זונה. בטח שכבה איתו"... לגבי הספורטאים עצמם, [...] שואלים אותי "מה את עושה היום?", הערות על איך שאני נראית וכאלה, אבל אני יודעת להעמיד אותם במקום. צריך בטרות וניסיון ולא כמו הצעירות האלו

הספורט ואף הקצינו אותם כחלק מהפנמת הקודים הגבריים הדומיננטיים במערכות הספורט.

טבלה 2: ממוצעים וסטיות תקן של שביעות הרצון מסיקור ספורט הנשים בעיתון כיום

קבוצה מגדר	קוראים		עיתונאים		t
	ממוצע (5-1)	ס. תקן	ממוצע (5-1)	ס. תקן	
גברים	3.04 (N=217)	1.36	3.81 (N=37)	1.39	** -3.243
נשים	2.79 (N=85)	1.14	4.15 (N=7)	0.99	** -2.819

** p<0.01

קוראים של מדורי הספורט ועיתונאי הספורט הגברים נשאלו גם על רצונם לקרוא סיקור נרחב יותר של ספורט הנשים. שאלה זו נבדקה בחלוקה מגדרית במדגם העיתונאים ובמדגם הקוראים בנפרד, באמצעות t-test למדגמים בלתי תלויים. הממצאים, כפי שאפשר לראות בטבלה 3, מצביעים על הבדלים.

טבלה 3: ממוצעים וסטיות תקן של הרצון לראות סיקור נרחב יותר של ספורט הנשים בעיתון

קבוצה מגדר	קוראים		עיתונאים		t
	ממוצע (5-1)	ס. תקן	ממוצע (5-1)	ס. תקן	
גברים	3.35 (N=217)	1.55	2.86 (N=37)	1.40	* -2.022
נשים	3.94 (N=85)	1.57	2.46 (N=7)	1.12	* -2.663

* p<0.05

גם מנתוני טבלה 3 אפשר ללמוד על הפער בין עיתונאיות הספורט לבין קוראות המדורים, ועל הקרבה היחסית, מנגד, בין עמדותיהם של העיתונאים והעיתונאיות. האחרונות, בניגוד לרוב קוראות מדורי הספורט, התנכרו לספורט הנשים והציגו עמדות קיצוניות יותר אפילו מעיתונאי הספורט. לכך אפשר להוסיף שבמהלך הראיונות הגיבו העיתונאיות לא פעם על שאלות על ספורט נשים בישראל באופן מזלזל, אגב תנועות ביטול או גיחוך קל. צ', שעבדה בשני עיתונים יומיים ובתפקיד עריכה בכיר באחד מהם תקופה ארוכה, תיארה כך את תפיסתה:

אף פעם לא הרגשתי מחויבת לספורט נשים. לאחר שמונית לתפקיד, הרימה לי [...] טלפון. היא באה עם עוד שלוש בנות מהחונטה והתנפלו עלי כמה אני חייבת לדחוף ואיזו שליחות זו אמורה להיות מבחינתי. אני ניסיתי להסביר להן שלא אכתוב על ספורט נשים, כי זה לא מעניין

שמתרגשות מכל כדורגלן ומערבות את החיים האישיים שלהן עם העבודה (ראיון, 16.9.2007).

הדומיננטיות של גברים בצבא ובספורט מקשה פעמים רבות על זיהוין של ההטרדות המיניות. אולם בשונה מהצבא, הקושי המיוחד בהגדרת ההטרדה המינית בספורט נובע מהמגע הפיזי שנוצר בענפי ספורט רבים בין ספורטאים, מאמנים ושופטים (Fejgin & Hanegby, 2001). זו אולי גם הסיבה לכך שהמודעות, וכתוצאה מכך גם החינוך למניעת הטרדות מיניות בספורט, אינם מגובשים כמו בצבא כיום.

סיכום

הספרות העוסקת בקשרים שבין מרכיבים ארגוניים להיבטים מגדריים, מבחינה בין זהויות ארגוניות, מקצועיות ומגדריות (Van Zoonen, 1998b). הזהות הארגונית מבטאת הסכמות משותפות של חברים בארגון על מהותו של הארגון וייחודו (Whetten & Godfrey, 1998), ובכלל זה אמונות, ערכים ורגשות הנבנים בהקשרים מגוונים בצורה דינמית (De Bruin, 2000). הזהות המקצועית מציגה מסגרת רחבה יותר. היא נתפסת כמערכת ערכית כוללת, כמעט אידאולוגית, החלה על ארגונים מקצועיים רבים. כך, למשל, הזהות התקשורתית המקצועית מכילה כללים ופרקטיקות באופן רוחבי בכלל ארגוניה. ואילו הזהות המקצועית מכתיבה סטנדרטים לכתיבה העיתונאית שמשפיעים גם על התוכן החדשותי.

ממצאי המחקר שערכנו נשענים על מתודולוגיה משולשת וממחישים את הדומיננטיות של הזהות המקצועית בעיתונות הספורט ביחס לזהויות הארגונית והמגדרית. ההתבדלות מהנשיות המסורתית ואימוץ הזהות המקצועית שמבוססת על הקודים הגבריים לשיפוט של המציאות, אפינה את עיתונאיות הספורט בעיתונות במישורים מספר. הדמיון בין הכתיבה של נשים ושל גברים במדורי הספורט, ההסתייגות מספורט הנשים, כמו הלעג לעיתונאיות הספורט האחרות, מבטאים את טשטוש הזהות המגדרית. פערי העמדות בין גברים לנשים בתוך הארגון לעומת הגברים והנשים בקהל צרכני התקשורת, משקפים את שחיקתה של הזהות המגדרית ביחס לזהות המקצועית. העובדה שבסופו של דבר התוצרים התקשורתיים לא מבטאים את ההבדלים המגדריים או הארגוניים, מעצימה את עיתונות הספורט כמסגרת רעיונית כוללת המבוססת על תפיסות ועל ערכים גבריים.

ברוח העמדה החיובית שהביעו קוראות מדורי הספורט לספורט הנשים, קיימת ציפייה בקרב פעילות לקידום ספורט נשים לשינוי סיקור ספורט הנשים בידי עיתונאיות הספורט. על רקע תהליך הפמיניזציה של תקשורת הספורט מקבלת ציפייה זו משנה תוקף. מחקר זה מצביע על כך שבעיתונות הספורט לא ניכרת טביעת אצבע משמעותית בסיקור של עיתונאיות הספורט. נשים במערכות חדשות הספורט אימצו פרקטיקות של הזדהות עם הגבריות הדומיננטית ועל כן קשה לצפות כי הן תקבענה סדר יום חדש. לראיה, מינון הכתבות שעוסקות בספורט וכאלה שאינן עוסקות בספורט זהה הן כאשר עיתונאים גברים כותבים אותן והן כאשר עיתונאיות עושות זאת. אפשר, אם כן, להסיק כי למרות ההשערה הרווחת שיותר נשים, במיוחד בעמדות קבלת החלטות, יכולות להביא שינוי בתקשורת, ממצאי מחקר זה מתבהר כי הגברת הנוכחות של נשים בתקשורת הספורט אינה מבשרת בהכרח שינוי.

הערות

- 1 מילון המונחים המשותף לעולם הצבאי ולעולם הספורטיבי אינו נחלתה הבלעדית של שפה כזו או אחרת. הזהות מתקיימת גם בשפות לועזיות. באנגלית למשל מקובל השימוש במילים Battle, Victory, Defeat ועוד, בשני התחומים.
- 2 הכוונה לעיתונאיות בלבד, לא לקרייניות או לשדרניות קווים.
- 3 ההחלטה על תחום הסיקור אינה בידי הכתב או הכתבת בלבד. שיקולי העריכה המגוונים שוחקים את חופש הפעולה של הכתבים, אולם למרות זאת אפשר להתרשם מהדמיון הרב ביחסם של הכתבים ושל הכתבות לנשים במדורי הספורט.

מקורות

- רם, א' (2006). הזמן של ה"פוסט": לאומיות והפוליטיקה של הידע בישראל. תל-אביב: רסלינג.
- רוזנטל, ר' (2003). "נוקאאוט בישורת האחרונה", פנים, 25, קיץ 2003, עמ' 55-49.
- Beasley, M. (1993). "Newspapers: Is There a New Majority Defining the News?", in P.J. Creedon (ed.), *Women in Mass Communication* (pp. 180-194). Newbury Park: Sage.
- Bernstein, A. (2002). "Is It Time for a Victory Lap? Changes in the Media Coverage of Women in Sport", *International Review for the Sociology of Sport*, 37(3/4), pp. 415-428.
- Bernstein, A. & Y. Galily (2008), "Games and sets: Women, media and sport in Israel", *Nashim: A Journal of Jewish Women's Studies & Gender Issues*, 15(1), pp. 176-195.
- Braden, M. (1996). *Women, Politics and the Media*. Louisville, KY: The University of Kentucky Press.
- Burstyn, V. (1999). *The Rites of Men: Manhood, Politics, and the Culture of Sport*. Toronto: Toronto University Press.
- Butler, J. (2003). "Gender, Trouble, Feminist Theory, and Psychoanalytic Discourse", in L. Martin Alcoff & E. Mendieta (eds.), *Identities: Race, Class, Gender, and Nationality* (pp. 201-211). Oxford: Blackwell.
- Butler, J.S. & J.M. Schmidtke (2010). "Theoretical Traditions and the Modeling of Sexual Harassment within Organizations: The Military as Data", *Armed Forces & Society*, 36(2), pp. 193-222.
- Calhoun, C. (1994). *Social Theory and The Politics of Identity*. Oxford: Blackwell.
- Caspi, D. & Y. Liomr (1999). *The In/Outsiders: The Media in Israel*. Cresskill, NJ: Hampton Press.
- Claringbould, I., A. Knoppers & A. Elling (2004). "Exclusionary Practices in Sport Journalism", *Sex Roles*, 51 (11/12), pp. 709-718.
- Clifford, C. & R.M. Feezel (1994). *Coaching for Character: Reclaiming the Principles of Sportsmanship*. Champaign IL: Human Kinetics.
- Connell, R.W. (1983). *Which Way Is Up? Essays on Sex, Class and Culture*. Sydney: Allen and Unwin.
- Cramer, J.A. (1994). "Conversations with Women Sports Journalists", in P.J. Creedon (ed.), *Women, Media and Sport: Challenging Gender Values*. Thousand Oaks, London, New Delhi: Sage Publications

- Lorber, J. (2000). "Using Gender to Undo Gender: A Feminist Degendering Movement", *Feminist Theory*, 1(1), pp. 79-95.
- Maass, A., C. D'etole & M. Cadinu (2008). "Checkmate? The Role of Stereotypes in the Ultimate Intellectual Sport", *European Journal of Social Psychology*, 38(2), pp. 231-245.
- McCree, R.D. (2011). "The Death of a Female Boxer: Media, Sport, Nationalism, and Gender", *Journal of Sport & Social Issues*, 35(4), pp. 327-349.
- Messner, M.A. (2002). *Taking the Field: Women, Men and Sport*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- , (2007). *Out of Play: Critical Essays on Gender and Sport*. New York: State University of New York Press.
- Messner, M.A. & N.M. Solomon (2007). "Social Justice and Men's Interests: The Case of Title IX", *Journal of Sport & Social Issues*, 31(2), pp. 162-178.
- Mills, K. (1997). "What Difference Do Women Journalists Make?", in P. Norris (ed.), *Women, Media and Politics* (pp. 39-55). Oxford: Oxford University Press.
- Obel, C. (1996). "Collapsing Gender in Competitive BodyBuilding: Researching Contradictions and Ambiguity in Sport", *International Review for the Sociology of Sport*, 31(2), pp. 185-202.
- Pelican, S., F.V. Heede, B. Holmes, L.M. Melcher, M.K. Wardlaw, M. Raidl, B. Wheeler & S. A. Moore (2005). "The Power of Others to Shape Our Identity: Body Image, Physical Abilities, and Body Weight", *Family and Consumer Sciences Research Journal*, 34(1), pp. 56-79.
- Rodgers, S. & E. Thorson (2003). "A Socialization Perspective on Male and Female Reporting", *International Communication Association*, 53(4), pp. 658-675.
- Rowe, D., J. McKay, & T. Miller (2000). "Panic, Sport and the Racialized Body", in J. McKay, M.A. Messner & D. Sabo (eds.), *Masculinity, Gender Relations and Sport* (pp. 245-262). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Sasson-Levy, O. (2002). "Constructing Identities at the Margins: Masculinities and Citizenship in the Israeli Army", *The Sociological Quarterly*, 43(3), pp. 353-383.
- , (2003). "Feminism and Military Gender Practices: Israeli Women Soldiers in 'Masculine' Roles", *The Sociological Inquiry*, 73(3), pp. 440-465.
- Shain, S. (1997). *Gatekeeping, Gender Differences and Sports Editors at Six Daily Newspapers*. Master's thesis: Indiana University.
- Simon, R. L. (2007). "Internalism and Internal Values in Sport", in W.J. Morgan (ed.), *Ethics in Sport* (pp. 35-50). Champaign IL: Human Kinetics.
- Skwar, D. (1999). "Women's Sports Gain the Spotlight", *ASPE Newsletter*. Retrieved 4.2.2012 from: <http://apse.dallasnews.com/aug1999/14skwar.html>
- Smith, M.M. & B. Beal (2007). "So You Can See How The Other Half Lives: MTV 'Cribs' Use of 'The Other' in Framing Successful Athletic Masculinities", *Journal of Sport & Social Issues*, 31(2), pp. 103-127.
- Sorek, T. (2007). *Arab Soccer in a Jewish State: The Integrative*
- De Bruin, M. (2000). "Gender, Organizational and Professional Identities in Journalism", *Journalism*, 1(2), pp. 217-238.
- Elsesser, K. M. & J. Lever (2011). "Does Gender Bias against Female Leaders Persist? Quantitative and Qualitative Data from a Large-scale Survey", *Human Relations*, 64(12), pp. 1555-1578.
- Enloe, C. (2000). *Maneuvers: The International Politics of Militarizing Women's lives*. Berkeley: University of California Press.
- Fejgin, N. & R. Hanegby (2001). "Gender and Cultural Bias in Perceptions of Sexual Harassment in Sport", *International Review for the Sociology of Sport*, 36(4), pp. 459-478.
- Festinger, L. (1954). "A Theory of Social Comparison Processes", *Human Relations*, 7(2), pp. 117-140.
- Fraser, N. (1992). "Rethinking the Public Sphere: A Contribution to the Critique of Actually Existing Democracy", in C. Calhoun (ed.), *Habermas and the Public Sphere* (pp. 109-142). Cambridge, MA: MIT Press.
- Gat, A. (2000). "Female Participation in War: Bio-Cultural Interaction", *Journal of Strategic Studies*, 23(4), pp. 21-31.
- Geertz, C. (1977). "Centers, Kings and Charisma: Reflection on the Symbolics of Power", in J. Ben-David & T.N. Clarck (eds.), *Culture and its Creators* (pp. 150-171). Chicago: University of Chicago Press.
- Gerbner, G. & L. Gross (1976). "Living with Television: The Violence Profile", *Journal of Communication*, 26(2), pp. 173-199.
- Hall, S. (1995). "The White of their Eyes: Racist Ideologies and the Media", in G. Dines & J.M. Humez (eds.), *Gender, Race and Class in Media* (pp.18-23). London: Sage.
- , (1996). "Introduction: Who Needs Identity?", in S. Hall & P. Gay (eds.), *Question of Cultural Identity* (pp. 1-17). London: Sage.
- Izraeli, D.N. (1997). "Gendering Military Service in the Israeli Defense Forces", *Israel Social Science Research*, 12(1), pp. 129-166.
- Kahn, K.F. & E.N. Goldenberg, (1991). "Women Candidates in the News: An Examination of Gender Differences in U.S Senate Campaign Coverage", *Public Opinion Quarterly*, 55(2), pp. 180-199.
- Kane, M.J. & S.L. Greendorfer (1994). "The Media's Role in Accommodating and Resisting Stereotyped Images of Women in Sport", in P.J. Creedon (ed.), *Women, Media and Sport: Challenging Gender Values* (pp. 28-44). London: Sage.
- Kane, M.J. & E.E. Snyder (1989). "Sport Typing: The Social 'Containment' of Women in Sport", *Arena Review*, 13(2), pp. 77-96.
- Kuzio, T. (2001). "Identity and Nation-building in Ukraine: Defining the 'Other'", *Ethnicities*, 1(3), pp. 343-365.
- Lachover, E. (2005). "The Gendered and Sexualized Relationship between Israeli Women Journalists and their Male News Sources", *Journalism*, 6(3), pp. 291-311.
- Lavie, A. & S. Lehman-Wilzig (2005). "The Method is the Message: Explaining Inconsistent Findings in Gender and News Production", *Journalism*, 6 (1), pp. 69-89.

- , (1998a). "One of the Girls? The Changing Gender of Journalism", in: C. Carter, G. Branston & S. Allan (eds.), *News, Gender & Power* (pp. 33–46). London: Routledge.
- , (1998b). "A Professional, Unreliable, Heroic Marionette (M/F): Structure, Agency and Subjectivity in Contemporary Journalism", *European Journal of Cultural Studies*, 1(1), pp. 123–143
- Weaver, D.H. (1997). "Women as Journalists", in P. Norris (ed.), *Women, Media and Politics* (pp. 21-55). New York: Oxford University Press.
- Weeks, J. (1991). *Against Nature: Essays on Sexuality, History and Identity*. London: Rivers Oram Press.
- Whetten, D.A. and Godfrey, P. (eds.) (1998) *Identity in Organizations: Building Theory through Conversations*. London: Sage.
- Enclave*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Stevenson, D. (2002). "Women, Sport, and Globalization: Competing Discourses of Sexuality and Nation", *Journal of Sport and Social Issues*, 26(2), pp. 209-225.
- Suls, J., R. Martin & L. Wheeler (2002). "Social Comparison: Why, With Whom and With What Effect?", *Current Directions in Psychological Science*, 11(5), pp. 159-163.
- Tuchman, G. (1978). "Introduction: The Symbolic Annihilation of Women by the Mass Media", in G. Tuchman, A. Kaplan Daniels and J. Benet (eds.), *Hearth and Home: Images of Women in the Mass Media* (pp. 40-46). New York: Oxford University Press.
- Tzanelli, R. (2006). "'Impossible is a fact': Greek Nationalism and International Recognition in Euro 2004", *Media, Culture & Society*, 28(4), pp. 483-503.
- Van Zoonen, L. (1994). *Feminist Media Studies*. London: Sage.